

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA BẢO TÀNG

-----***-----

NGUYỄN THỊ NGỌC XOAN

TÌM HIỂU DI TÍCH ĐÌNH LÀNG ĐỖ XÁ

(XÃ ÚNG HOÈ - HUYỆN NINH GIANG - TỈNH HẢI DƯƠNG)

KHOÁ LUẬN TỐT NGHIỆP
NGÀNH BẢO TÀNG

Người hướng dẫn: Ths. Phạm Thu Hằng

HÀ NỘI - 2010

MỤC LỤC

Trang

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài	1
2. Đối tượng nghiên cứu	2
3. Phạm vi nghiên cứu	2
4. Mục đích nghiên cứu	2
5. Phương pháp nghiên cứu	3
6. Bố cục khóa luận	3

Chương 1. DI TÍCH ĐÌNH ĐỒ XÁ TRONG DIỄN TRÌNH LỊCH SỬ

1.1. Vài nét về vùng đất và con người nơi di tích tồn tại	5
1.1.1. <i>Vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên</i>	5
1.1.2. <i>Dân cư</i>	7
1.1.3. <i>Truyền thống lịch sử - văn hóa</i>	9
1.2. Lịch sử đình làng Đồ Xá	11
1.2.1. <i>Niên đại di tích đình làng Đồ Xá</i>	11
1.2.2. <i>Sự thay đổi qua các lần trùng tu</i>	13
1.2.3. <i>Sự tích các vị thần được thờ</i>	14

Chương 2. GIÁ TRỊ KIẾN TRÚC – NGHỆ THUẬT VÀ LỄ HỘI ĐÌNH ĐỒ XÁ

2.1. Giá trị kiến trúc	18
2.1.1. <i>Không gian cảnh quan</i>	18
2.1.2. <i>Bố cục mặt bằng tổng thể</i>	19
2.1.3. <i>Kết cấu kiến trúc</i>	20
2.1.3.1. <i>Tiền tế</i>	20
2.1.3.2. <i>Trung từ</i>	24
2.1.3.3. <i>Hậu cung</i>	26
2.2. Giá trị điêu khắc, trang trí.....	29
2.2.1. <i>Trang trí trên kiến trúc</i>	29

2.2.2. <i>Các di vật trong di tích</i>	33
2.3. Lễ hội đình làng Đổ Xá	38
2.3.1. <i>Lịch lễ hội</i>	38
2.3.2. <i>Diễn trình lễ hội</i>	39
2.3.3. <i>Giá trị văn hóa của lễ hội</i>	46
<u>Chương 3. BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI TÍCH ĐÌNH ĐỔ XÁ</u>	
3.1. Hiện trạng di tích đình làng Đổ Xá	50
3.1.1. <i>Kiến trúc, cảnh quan</i>	50
3.1.1.1. <i>Các kết cấu kiến trúc</i>	50
3.1.1.2. <i>Cảnh quan di tích</i>	52
3.1.2. <i>Di vật</i>	53
3.1.3. <i>Lễ hội</i>	54
3.2. Bảo vệ di tích đình làng Đổ Xá	55
3.2.1. <i>Các văn bản pháp lý về bảo tồn di tích</i>	55
3.2.1.1. <i>Một số văn bản pháp lý mang tính chất quốc tế</i>	55
3.2.1.2. <i>Những văn bản bảo vệ di tích lịch sử - văn hoá của Việt Nam</i>	57
3.2.2. <i>Bảo vệ di tích đình làng Đổ Xá</i>	61
3.3. Bảo quản, tu sửa di tích đình làng Đổ Xá	62
3.4. Giữ gìn lễ hội đình làng Đổ Xá	66
3.5. Phát huy giá trị di tích đình làng Đổ Xá	68
KẾT LUẬN	71
TÀI LIỆU THAM KHẢO	
PHỤ LỤC	

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Di tích lịch sử văn hóa Việt Nam có sự hấp dẫn cao đối với du khách trong và ngoài nước. Dáng vẻ của kiến trúc cổ kính khác xa với những kiến trúc đương đại. “Những nét cong mềm mại của mái đình làng, mái chùa hòa quyện với không gian cảnh quan thiên nhiên, tạo nên một tổng thể kiến trúc hài hòa tác động mạnh mẽ đến người xem, giúp họ thu được và có những cảm tưởng đầy đủ hơn, nhiều góc cạnh hơn về hình tượng”¹. Cùng với đó, chúng ta còn có một kho tàng nghệ thuật về chạm khắc rất quý, nằm rải rác ở các Đình, Đền, Chùa hiện còn tồn tại trên đất nước Việt Nam. Đó là những tác phẩm được chạm trổ công phu, duyên dáng phản ánh tư duy của người Việt và ước vọng về một cuộc sống ấm no, hạnh phúc. Những giá trị văn hóa quý báu đó cần phải được gìn giữ và phát huy đến mai sau.

Huyện Ninh Giang (tỉnh Hải Dương) là một vùng đất còn bảo lưu nhiều di tích và những sinh hoạt văn hóa truyền thống, mang đặc trưng của cư dân sống ven sông, với nền thương nghiệp phát triển khá sớm. Một số di tích ở đây đã trở nên nổi tiếng khắp trong vùng và cả nước, có sức ảnh hưởng sâu sắc đến đời sống tinh thần của nhân dân như: Chùa Chông (xã Hưng Long), đền Tranh (xã Tranh Xuyên), đình Trịnh Xuyên (xã Nghĩa An)... Hàng năm, Các di tích ở Ninh Giang thu hút đông đảo nhân dân khắp mọi miền đất nước đến lễ bái và tham quan. Trong hành trình về thăm các di tích trên địa bàn huyện Ninh Giang, không thể không nhắc tới các di tích kiến trúc – nghệ thuật đẹp nổi tiếng, đã được xếp hạng cấp Quốc gia như: đình làng Đỗ Xá, đình Mai Xá, đình Cúc Bò, đình Bò Dương, chùa Đông Cao hay đình Trịnh Xuyên... Các di tích này đã và đang tạo ra sức hút du lịch của địa phương.

---

¹ Trịnh Thị Minh Đức (chủ biên) Phạm Thị Thu Hương (2007), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*, Nxb. Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội, tr. 188.

Trong các di tích lịch sử - văn hóa của huyện Ninh Giang, di tích đình làng Đổ Xá là một trong những di tích kiến trúc – nghệ thuật đẹp nổi tiếng trong vùng, mang phong cách nghệ thuật triều Nguyễn – đã được xếp hạng là di tích Kiến trúc – Nghệ thuật cấp Quốc gia năm 1999 theo Quyết định số 05/1999 QĐ/VHTT ngày 24/01/1999. Trải qua quá trình tồn tại, chịu sự tác động của môi trường tự nhiên và môi trường xã hội, di tích đình làng Đổ Xá đang có nguy cơ bị xuống cấp nghiêm trọng.

Hiện nay, chưa có công trình nghiên cứu mang tính chất hệ thống về đình làng Đổ Xá. Là sinh viên Khoa Bảo tàng, tôi mong muốn được vận dụng vào thực tiễn những kiến thức đã tích lũy được, nghiên cứu, tìm hiểu đầy đủ hơn giá trị vật thể và giá trị phi vật thể của đình làng Đổ Xá; góp một phần nhỏ cùng địa phương bảo vệ một di sản văn hóa trong hệ thống di sản văn hóa nước nhà. Do đó, tôi quyết định chọn đề tài “*Tim hiểu di tích đình làng Đổ Xá*” làm khóa luận tốt nghiệp năm thứ tư.

2. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của khóa luận là di tích đình làng Đổ Xá (xã Ứng Hòa – huyện Ninh Giang – tỉnh Hải Dương).

3. Phạm vi nghiên cứu

Phạm vi nghiên cứu của khóa luận được triển khai trên hai phương diện:

+ Về thời gian: Nghiên cứu di tích đình làng Đổ Xá từ khi di tích được khởi dựng và tồn tại cho tới hiện nay.

+ Về không gian: Nghiên cứu di tích trong bối cảnh vùng đất và con người nơi di tích tồn tại.

4. Mục đích nghiên cứu

- Tìm hiểu lịch sử vùng đất, con người nơi di tích đình làng Đổ Xá tồn tại, làm cơ sở cho việc nghiên cứu di tích.

- Tìm hiểu lịch sử hình thành và quá trình tồn tại của di tích đình làng Đổ Xá từ khi khởi dựng cho đến nay.

- Nghiên cứu giá trị kiến trúc – nghệ thuật, lễ hội, di vật đình làng Đổ Xá.
- Từ thực trạng tồn tại của di tích đình làng Đổ Xá hiện nay, khóa luận đề xuất một số giải pháp bảo tồn và phát huy giá trị di tích đình làng Đổ Xá.

5. Phương pháp nghiên cứu

- Vận dụng phương pháp luận khoa học của chủ nghĩa Mác – Lênin: Duy vật biện chứng và Duy vật lịch sử.

- Phương pháp nghiên cứu: Bảo tồn di tích - lịch sử văn hoá, Khoa học Lịch sử, Bảo tàng học, Địa lý, Dân tộc học, Du lịch học, Xã hội học, Tâm lý học, Ngôn ngữ học.

- Các phương pháp khác: Quan sát, điều tra thống kê, nghiên cứu tài liệu.

6. Bố cục khóa luận

Ngoài phần mở đầu, kết luận, tài liệu tham khảo và phần phụ lục, bố cục bài viết gồm 3 chương. Cụ thể như sau:

➤ Chương 1. Di tích đình làng Đổ Xá trong diễn trình lịch sử

Chương này tập trung giới thiệu khái quát về lịch sử vùng đất, điều kiện tự nhiên – dân cư – đặc điểm kinh tế, văn hóa truyền thống nơi di tích tồn tại. Đồng thời nghiên cứu, tìm hiểu tư liệu để bước đầu xác định niên đại tương đối và quá trình tồn tại của di tích trong diễn trình lịch sử.

➤ Chương 2. Giá trị kiến trúc – nghệ thuật và lễ hội đình làng Đổ Xá

Đây là chương chính của khóa luận. Chương này, tập trung nghiên cứu, khảo tả kiến trúc, các di vật tiêu biểu có giá trị lịch sử, mỹ thuật đang được lưu giữ trong di tích và nghiên cứu lễ hội đình làng Đổ Xá.

➤ Chương 3. Bảo tồn và phát huy giá trị di tích đình làng Đổ Xá

Xuất phát từ thực trạng di tích đình làng Đổ Xá, bước đầu đề xuất một số giải pháp nhằm bảo tồn và phát huy giá trị di tích đình làng Đổ Xá trong bối cảnh hiện nay.

Để hoàn thành bài khóa luận này, em đã nhận được sự hướng dẫn và chỉ bảo tận tình của Ths. Phạm Thu Hằng. Em xin xin gửi tới cô lời cảm ơn sâu sắc. Nhân đây, em xin cảm ơn Sở Văn hóa – Thể thao và Du lịch tỉnh Hải

Dương, Thư viện tỉnh Hải Dương, Bảo tàng tỉnh Hải Dương, UBND xã Ứng Hòa, Ban quản lý di tích đình làng Đỗ Xá đã tạo điều kiện giúp đỡ em về mặt tư liệu trong quá trình thực hiện khóa luận. Em xin gửi lời cảm ơn các thầy, cô, gia đình, bạn bè đã động viên em trong suốt quá trình thực hiện khóa luận này.

Mặc dù đã có nhiều cố gắng, song vì thời gian có hạn và còn ít kinh nghiệm nghiên cứu, chắc chắn khóa luận không tránh khỏi khiếm khuyết. Em mong nhận được sự góp ý của thầy cô giáo và các bạn đồng nghiệp.

Em xin chân thành cảm ơn!

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Trần Lâm Biền (2001), *Trang trí mỹ thuật truyền thống của người Việt*, Nxb. Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
2. Trần Lâm Biền (2003), *Đồ thờ trong di tích của người Việt*, Nxb. Văn hóa thông tin, Hà Nội.
3. Trần Lâm Biền (2008), *Diễn biến kiến trúc truyền thống Việt vùng châu thổ sông Hồng*, Nxb. Văn hóa thông tin, Hà Nội.
4. Lý Khắc Cung (2002) *Chuyện tâm linh Việt Nam*, Nxb. Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
5. Đảng bộ xã Ứng Hòa (1996), *Tư liệu lịch sử đảng bộ xã Ứng Hòa*, Hải Dương.
6. Trịnh Thị Minh Đức (chủ biên) Phạm Thu Hương (2007), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*, Nxb. Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
7. Lê Thanh Đức (2001), *Đình làng miền Bắc*, Nxb. Mỹ thuật, Hà Nội.
8. Tăng Bá Hoành (1999), *Hải Dương di tích và danh thắng*, Nxb. Văn hóa thông tin, Hải Dương.
9. Hội Sử học Hải Dương (2004), *Lịch sử và kiến trúc đình làng Hải Dương*, Báo cáo khoa học, Hải Dương.
10. Nguyễn Thị Huệ (2005), *Lược sử sự nghiệp bảo tồn bảo tàng Việt Nam từ 1945 đến nay*, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội, Hà Nội.
11. Lê Văn Kỳ (2002), *Lễ hội nông nghiệp Việt Nam*, Nxb. Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
12. Vũ Tam Lang (1999), *Kiến trúc cổ Việt Nam*, Nxb. Xây dựng, Hà Nội.
13. Luật di sản văn hóa và h hướng dẫn thi hành. Nxb. Chính trị quốc gia (2002), Hà Nội.
14. Nguyễn Thị Quế (2009), *Bảo tồn và phát huy di sản văn hóa*, Tạp chí Văn hóa Thể thao và Du lịch, Hải Dương.

15. Vũ Trường Sơn (2009), *Hình tượng Bát tiên và Bát bửu trong mỹ thuật dân gian và sự tồn tại trên các di tích*, Tạp chí Văn hóa Thể thao và Du lịch, Hải Dương.

16. Tài liệu của Ban Quản lý di tích đình làng Đỗ Xá.

17. Hà Văn Tấn (1998), *Đình Việt Nam*, Nxb. Thành phố Hồ Chí Minh, Thành phố Hồ Chí Minh.

18. Ngô Đức Thịnh (2007) *Về tín ngưỡng và lễ hội cổ truyền*, Nxb. Văn hóa thông tin, Hà Nội.

19. Tô Tàu Tĩnh (1886 - 1887), *Thần Hải Dương kính tuân lời phê biên về bản đồ tiến trình – Quyển thượng*, Quốc sử quán triều Nguyễn thời Đồng Khánh, Hải Dương.

20. Viện Thông tin Khoa học Xã hội, *Thần tích đình làng Đỗ Xá*, Hà Nội.